

Vraag en antwoord gestrande potvissen

Opgesteld door het Ministerie van Economische Zaken, SOS-Dolfijn, Ecomare, Gemeente Texel, Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit van Utrecht en Rijkswaterstaat

d.d. 14 januari 2016

Wat is er gebeurd?

Op dinsdag 12 januari 2016 zijn aan het einde van de middag op het strand van Texel, tussen paal 12 en 15, vijf potvissen gestrand. Omdat de dieren nog leefden is het walvis strandingsprotocol van het ministerie van Economische Zaken in werking getreden om ze te kunnen helpen. Helaas heeft geen van de potvissen de stranding overleefd. Op het Duitse waddeneiland Wangerooge spoelden onlangs twee potvissen aan. Op de waddenkust van Schleswich-Holstein drie, en in de monding van de Weser minstens één. Op Texel werd op 14 januari een zesde dode potvis gemeld bij de NIOZ-haven.

Wat is het walvisprotocol (link)?

Na de melding is het protocol 'stranding levende grote walvisachtigen' direct in werking gesteld. Dit protocol is opgesteld na de stranding van de bultrug op Texel in 2012. Het protocol schrijft voor dat er een deskundigenteam wordt geformeerd onder leiding van het ministerie. Dit team heeft ter plaatse de situatie bekeken. In de loop van de avond meldde het ministerie van EZ dat een verantwoorde en zinvolle reddingsoperatie op dat moment niet mogelijk was, gezien de heftige weersomstandigheden, de locatie en invallende duisternis. Het verplaatsen van de dieren was onder die omstandigheden niet mogelijk. Gedurende de nacht werd duidelijk dat geen van de potvissen de stranding heeft overleefd. Nu de dieren dood zijn, ligt de verantwoordelijkheid voor de vervolgstappen bij Rijkswaterstaat.

Wat voor soort walvis is er gestrand?

Potvissen zijn de grootste tandwalvissen op aarde. De mannetjes kunnen een stuk groter worden dan de vrouwtjes. Ze zijn gespecialiseerd in diepe duiken, van wel over de 1000 meter. De dieren leven in de oceaan.

Mannetjes

Bij de meeste meldingen van potvisstrandings in de Noordzee gaat het om maximaal twee of drie exemplaren tegelijk. Het zijn vaak jonge mannetjes, die tussen de 12 en 18 meter lang zijn. Groepjes jonge vrijgezellen verlaten in het najaar de grote kuddes potvissen (vrouwtjes met jongen) in de tropische en subtropische delen van de oceanen. Waarschijnlijk doen ze dat omdat ze langer en dieper kunnen duiken dan de vrouwtjes en de jongen. Ze kunnen daardoor gebruik maken van andere jachtgebieden. Hoogstwaarschijnlijk zijn de dieren op Texel mannetjes.

Is er al meer bekend over de dieren die gestrand zijn op Texel?

Bij laag water worden de dieren onderzocht door de Faculteit van Diergeneeskunde van de Universiteit van Utrecht. Zodra meer gegevens (zoals geslacht, lengte en gewicht) over de dieren bekend zijn, wordt dit bekend gemaakt.

Waarom zijn de dieren aangespoeld?

Walvisachtigen die normaal gesproken in diep water jagen, lopen in ondiep water altijd gevaar om te stranden. Zij 'zien' met geluidsgolven (een soort sonarsysteem). Hun sonarsysteem is niet geschikt voor ondiepe kustzeeën, zoals de Noordzee. De dieren raken dan in de war. Het is nog niet zeker of dat in dit geval ook de reden van de stranding was.

Waarom zijn de dieren doodgegaan?

De dieren zijn doodgegaan tijdens de stranding, het liggen op het strand is meestal fataal bij grote walvissen. Nog los van de onderliggende oorzaak van de stranding, treedt er door het liggen op het strand zeer snel uitgebreide spierschade (myopathie) op. Daarnaast was de branding tijdens de stranding heel sterk en lagen enkele dieren op hun zij met het blaasgat in het water, waardoor ze niet konden ademen. Mogelijk hebben de dieren daardoor ook water en zand binnen gekregen.

De dieren worden de komende dagen onderzocht, we hopen dat hierdoor meer duidelijkheid ontstaat over de reden van de stranding en de exacte doodsoorzaak.

Welke mogelijkheden zijn er om walvisachtigen te helpen?

Afhankelijk van de grootte van het dier en de omstandigheden zijn er verschillende mogelijkheden om walvissen in nood hulp te bieden; terugkeer naar zee, tijdelijke opvang ter plekke, palliatieve zorg, uit lijden verlossen. Het ministerie van EZ besluit in overleg met het deskundigenteam en afhankelijk van de situatie voor welke optie wordt gekozen.

Wat gaat er nu met de dieren gebeuren?

De Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht is woensdagmiddag 13 januari gestart met het pathologisch onderzoek. De komende dagen wordt dit onderzoek vervolgd. Deskundigen uit België en Schotland komen het team versterken. Na het onderzoek worden de kadavers geborgen.

De gemeente Texel heeft een noodverordening afgekondigd, waarom is dit?

De gemeente Texel heeft een noodverordening afgegeven voor het gebied. Dit houdt in dat er geen onbevoegden in de buurt van de dieren mogen komen. Dit was in eerste instantie om verstoring en stress bij de dieren te voorkomen. Nu de dieren dood zijn, is de noodverordening nog steeds van kracht zodat deskundigen ongestoord hun werk kunnen doen en vanwege het mogelijk gevaar dat de ontbindende kadavers voor de gezondheid kunnen opleveren.

Het aanspoelen van vijf potvissen is iets unieks, waarom mag het publiek er niet dichterbij komen?

Zoals hierboven beschreven, was deze maatregel in eerste instantie gericht op het dierenwelzijn. Nu de dieren zijn overleden mag het publiek dichterbij in de buurt komen (50 meter afstand) maar blijft een afzetting gehandhaafd zodat de onderzoekers goed hun werk kunnen doen en om eventueel besmettingsgevaar te voorkomen.

Waarom kunnen dode dieren wel versleept worden?

Zoals de KNRM berichtte maakte de weersomstandigheden het op dinsdagavond onmogelijk en gevaarlijk om met een schip of ander groot materieel in de buurt te komen. Bovendien kun je een dood dier makkelijk aan de staart meentrekken, maar trek je een levend dier zo kapot.